

RAPPORT A14-030-I

**Archeologisch onderzoek aan de
Eerste Moordrechtse Tiendeweg 1
te Gouda**

Inventariserend veldonderzoek met boringen

ArcheoMedia

RAPPORT A14-030-I

Archeologisch onderzoek aan de Eerste Moordrechtse Tiendeweg 1 te Gouda

Inventariserend veldonderzoek met boringen

Opdrachtgever:	Gemeente Gouda Afdeling Beheer Openbare Ruimte Postbus 1086 2800 BB Gouda
Contactpersoon:	Mevr. A. de Lange Tel: 0182-588495

COLOFON

Projectcode: A14-030-I
Projectnaam: Archeologisch onderzoek aan de Eerste Moordrechtse Tiendeweg
1 te Gouda
Datum: maart 2014
Auteur: M. van Dasselaar
Veldonderzoek: M. van Dasselaar, gecombineerd uitgevoerd met milieukundig
booronderzoek door D. Straatman (Arnicon BV)
Redactie: drs. A. Wagner
Digitale uitwerking tekeningen: drs. A. Timmers
Archeologische interpretatie: M. van Dasselaar
Advisering: M. van Dasselaar
Autorisatie:

drs. A. Wagner
senior KNA–archeoloog ArcheoMedia BV
e-mail: wagner@arnicon.nl

©ArcheoMedia BV, archeologisch onderzoeks- en adviesbureau, 2014, Capelle aan den IJssel

ISBN: 978-90-5970-850-1

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Betrouwbaarheid van archeologisch booronderzoek

Het onderzoek is op zorgvuldige wijze verricht volgens de algemeen gebruikelijke inzichten en richtlijnen, zoals vastgelegd in de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (versie 3.3) van het Centraal College van Deskundigen.

Bij ieder bodemonderzoek wordt gestreefd naar een optimale representativiteit. Het onderzoek is gebaseerd op het verrichten van een beperkt aantal boringen tot een beperkte diepte. Daardoor blijft het mogelijk dat lokaal archeologische waarden in de bodem aanwezig zijn, die tijdens het onderzoek niet naar voren zijn gekomen. ArcheoMedia BV acht zich niet aansprakelijk voor de eventueel uit bovengenoemde afwijkingen voortvloeiende schade of gevolgen.

Certificering

ArcheoMedia BV heeft sinds 1994 een veiligheidsbeheerssysteem dat voldoet aan de eisen van de VCA. Sinds 1996 voldoet het kwaliteitssysteem van ArcheoMedia BV aan de eisen van de NEN-EN-ISO 9001. Sinds 2003 voldoet het kwaliteitssysteem aan de eisen van de NEN-EN-ISO 9001:2000.

ArcheoMedia BV is door het College voor de Archeologische Kwaliteit en de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap geschikt bevonden voor het verrichten van vergunningsgebonden opgravingswerkzaamheden.

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING.....	1
1 INLEIDING	3
1.1 Aanleiding tot het onderzoek	3
1.2 Beleidskader	3
2 VOORGAAND ONDERZOEK	5
3 INVENTARISEREND VELDONDERZOEK	9
3.1 Doel van het onderzoek	9
3.2 Onderzoeksopzet	9
3.3 Resultaten	10
3.4 Beantwoording onderzoeksvragen booronderzoek	10
4 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	11
4.1 Conclusies	11
4.2 Aanbevelingen	11
BEGRIPPEN EN AFKORTINGEN	13
OVERZICHT VAN GEOLOGISCHE EN ARCHEOLOGISCHE PERIODEN	14
BIJLAGE 1 BOORPUNTENKAART	
BIJLAGE 2 BOORSTATEN	

SAMENVATTING

Naar aanleiding van de geplande verkoop van het perceel om er onderheide woonwagenstandplaatsen op te bouwen, is door ArcheoMedia BV, in opdracht van de gemeente Gouda, een (beperkt) bureauonderzoek en archeologisch booronderzoek uitgevoerd voor de locatie Eerste Moordrechtse Tiendeweg 1 te Gouda.

Uit het bureauonderzoek is gebleken dat:

- de onderzoekslocatie op de Archeologische Basiskaart Gouda deel uitmaakt van een locatie met een hoge archeologische verwachting;
- vanwege de ligging in het veengebied een lage verwachting geldt voor archeologische resten uit de Romeinse tijd en vroege middeleeuwen;
- vanwege de ligging op of nabij de voormalige Moordrechtse Tiendeweg, een ontginningsas, een hoge verwachting geldt voor bewoningssporen uit de ontginningsperiode (11^e/12^e eeuw);
- voor bebouwingsresten uit de (volle/)late middeleeuwen en Nieuwe tijd (ca. 13^e-20^e eeuw) een lage tot middelhoge verwachting geldt. Vanaf ca. 1530 stond direct ten zuiden van de onderzoeklocatie de Mallemolen, eerst als houten wipwatermolen en vanaf het jaar 1800 als stenen poldermolen;
- voor de gehele locatie een middelhoge tot hoge verwachting geldt op het aantreffen van stortplaatsen van stadsafval, met mogelijk storten van afval van de Goudse pottenbakkers- of kleiijpindustrie (vanaf circa de 17^e eeuw).

Uit het verkennend booronderzoek is gebleken dat:

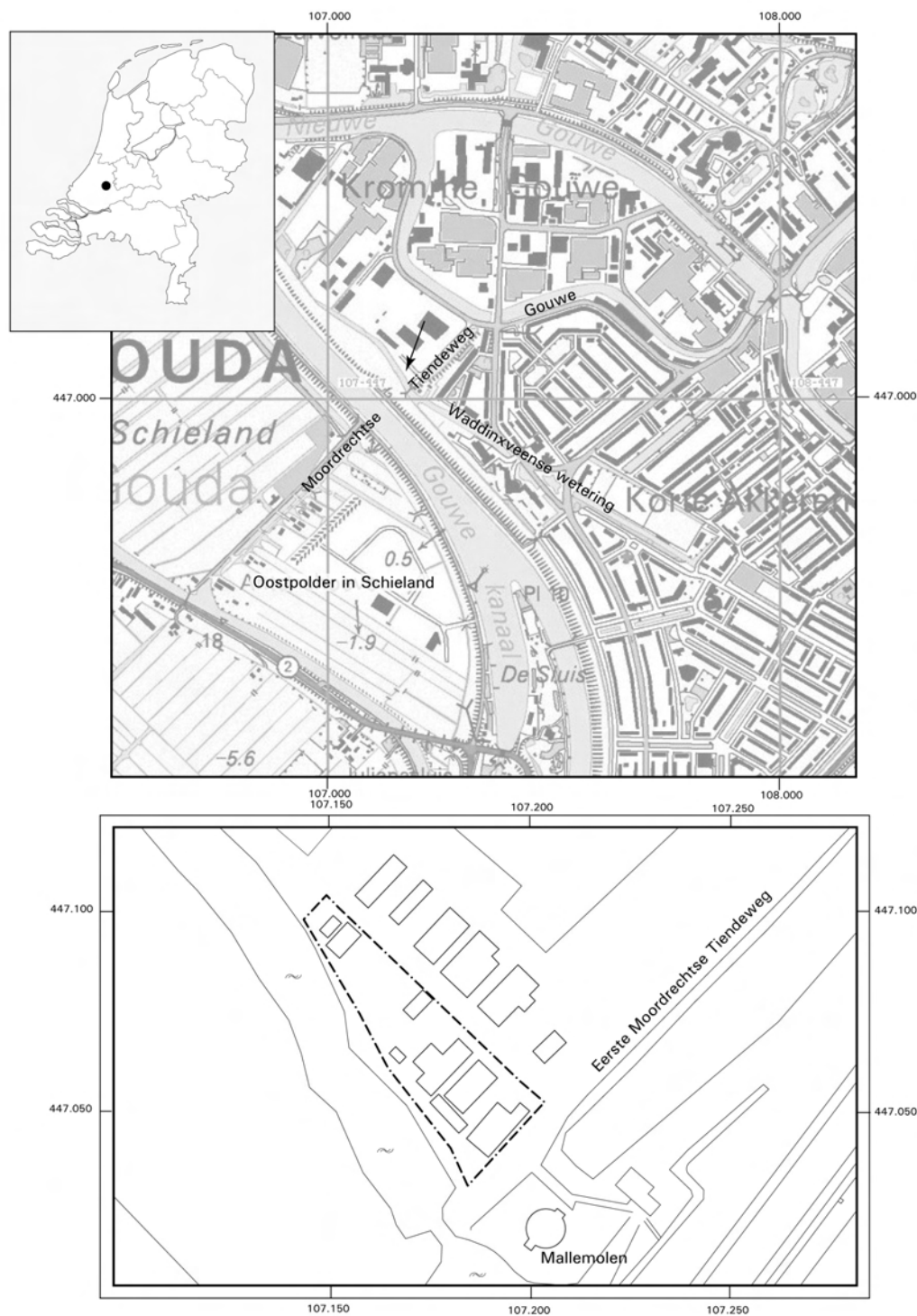
- de natuurlijke bodemopbouw in de boringen tot 5,0 m-mv niet werd bereikt;
- er tot 5,0 m -mv alleen ophooglagen (zand en klei) werden aangetroffen;
- er boven deze diepte geen archeologische resten zijn aangetroffen.

Conclusies

Uit het booronderzoek blijkt dat de locatie in het verleden sterk is opgehoogd met zand en klei, waardoor het oorspronkelijke maaiveld en de eventueel daaronder gelegen archeologische resten zich ten minste op een diepte van 4 à 5 m onder het huidige maaiveld bevinden.

Aanbevelingen

Op basis van de onderzoeksresultaten van het (beperkte) bureauonderzoek en het verkennende booronderzoek wordt een archeologisch vervolgonderzoek niet noodzakelijk geacht. Met betrekking tot deze aanbeveling dient contact te worden opgenomen met de bevoegde overheid.

Afbeelding 1: regionaal overzicht van Gouda met de onderzoekslocatie.

1 INLEIDING

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

Het perceel aan de Eerste Moordrechtse Tiendeweg te Gouda wordt door gemeente Gouda verkocht om er onderheide woonwagenvaandplaatsen op te maken (zie afbeelding 2).

Voorafgaand aan de verkoop wil de gemeente weten of er archeologische (dan wel milieukundige)¹ zaken zijn, waarmee bij de nieuwbouw rekening dient te worden gehouden.

Afb. 2: herinrichtingsplan (bron: gemeente Gouda).

1.2 Beleidskader

Op basis van het Verdrag van Malta (Valletta) is besloten, dat archeologisch onderzoek een onderdeel vormt van bestemmingsplanvoorbereidingen en/of uit te voeren projecten waarbij ingrepen in de bodem plaatsvinden. Binnen de gemeente Gouda is het archeologiebeleid vastgesteld door het opstellen en aannemen van de Archeologische Basiskaart Gouda, die onderdeel uitmaakt van de verordening inzake Monumenten en Archeologie.²

De onderzoekslocatie maakt onderdeel uit van een locatie met een hoge archeologische verwachting, de strook langs de (voormalige) Moordrechtse Tiendeweg, nu onderverdeeld in de Eerste en de Tweede Moordrechtse Tiendeweg (zie afbeelding 1). Deze weg valt onder de categorie 'ontginningsassen en ontginningsboerderijen'.³ Bij alle bodemversturende ingrepen groter dan 100 m² die dieper gaan dan 0,5 m-mv is een archeologievergunning nodig.

Door archeologie tijdig in de planvorming te betrekken kunnen de archeologische waarden hierin eventueel worden ingepast. Het uitgangspunt ten aanzien van de aanwezige archeologische waarden in de planvorming is volgens rijks- en gemeentelijk beleid, behoud *in situ*.⁴ Pas na de uitvoering van archeologisch (voor)onderzoek is het mogelijk een integrale afweging te maken, waarbij de nieuwverkregen archeologische gegevens betrokken dienen te worden.

De bevoegde overheid, de gemeente Gouda, heeft de resultaten van het onderzoek (nog niet) getoetst.⁵

¹ Beide onderzoeken zijn gecombineerd uitgevoerd. Zie Meijers 2014, voor de resultaten van het milieukundig bodemonderzoek.

² Groenendijk 2011 en Gemeente Gouda 2011.

³ Groenendijk 2011, 15-16.

⁴ Zie: Begrippen en afkortingen.

⁵ Invullen na toetsing: Schriftelijke mededeling, dhr. drs. M.J. Groenendijk, d.d. *-**-2014.

1.3 Administratieve gegevens van de onderzoekslocatie

Soort onderzoek:	inventariserend veldonderzoek met boringen
Provincie:	Zuid-Holland
Gemeente:	Gouda
Plaats:	Gouda
Straatnamen:	Eerste Moordrechtse Tiendeweg
Locatienaam:	woonwagenstandplaatsen
Kadastrale gegevens:	kadastrale gemeente Gouda, sectie F, perceelnummer 2809
Oppervlakte:	ca. 1300 m ²
RD-coördinaten:	x = 107.150, y = 447.100 (N) x = 107.200, y = 447.050 (O) x = 107.180, y = 447.025 (Z) x = 107.145, y = 447.085 (W)
ARCHIS-onderzoeksmeldingsnummer:	60500
Datum veldwerk:	4 maart 2014
Bevoegde overheid:	Gemeente Gouda Burgemeester Jamesplein 1 2803 PG Gouda contactpersoon: drs. M.J. Groenendijk telefoon: 0182-588392/06-48135664 e-mail: maarten.groenendijk@gouda.nl
Beheer en plaats van vondsten en documentatie:	Archeologisch Depot Gouda Edisonstraat 16 M 2809 PB Gouda telefoon: 0182-504157 beheerder: drs. M.J. Groenendijk

2 VOORGAAND ONDERZOEK

De onderzoeklocatie aan de Eerste Moordrechtse Tiendeweg ligt in de voormalige polder het 'Land van Thuyt'. Voor een eerder archeologisch onderzoek in deze polder is een bureauonderzoek uitgevoerd, waarvan de resultaten gebruikt worden om de geschiedenis van het onderzoeksgebied te schetsen en om de specifieke archeologische verwachting op te stellen.⁶

Geologie en eerste bewoning

De geologische situatie van de onderzoeklocatie wordt bepaald door de nabijheid van de rivier de Gouwe. De Gouwe is een veenrivier die oorspronkelijk vanuit Boskoop richting de Hollandsche IJssel stroomde. Op de geologische kaart wordt de bodemopbouw getypeerd als klei (komafzettingen van de Formatie van Echteld) op veen (Formatie van Nieuwkoop, Hollandveen Laagpakket). De eerste bewoning van het gebied vond vanaf de Romeinse tijd plaats op de oeverwallen van de Hollandsche IJssel (o.a. aan de Gouderaksedijk in Gouda) en wellicht ook de oever van de Gouwe, maar daar zijn nog geen archeologische bewijzen voor aangetroffen.

Ontginning van het veen

Vanaf de tweede helft van de 11^e-12^e eeuw nam de bewoning langs de oevers van de Hollandsche IJssel toe. Haastrecht stamt waarschijnlijk uit deze periode en ook de ontginningen Stein en Willens, de eerste ontginningen van het veengebied ten oosten van Gouda, vonden plaats in deze periode. Ten westen van de Gouwe, in de polder Broekhuizen, circa 500 m ten zuidwesten van de huidige onderzoeklocatie, is in 1996 een 12^e-eeuwse ontginningsboerderij opgegraven. Hier was het veengebied toen ook al in gebruik genomen.

De eerste schriftelijke vermelding van ontginningen stroomopwaarts langs de Gouwe stamt uit 1139.⁷ 'Het land van Thuyt' behoorde wellicht al tot deze ontginning van 1139. De naam van dit poldertje zou stammen van een van de eerste ontginners van het gebied, Albero van Tull. Deze Albero was familie van de burggraven van Utrecht en bezat onder meer ook goederen bij Tull, in het Utrechtse rivierengebied.⁸ De Gouwe werd omstreeks 1222 doorgetrokken tot de Oude Rijn. Hierdoor ontstond een binnenvaartroute, welke een belangrijke rol speelde in de ontwikkeling van de stad Gouda. In de polder Broek, ten westen van het 'land van Thuyt' (zie afbeelding 3, 'Brouc') lag tot 1377 het Goudse bos.⁹ Dit gebied is dus beduidend later ontgonnen dan het 'land van Thuyt' en sluit wat betreft verkaveling ook niet aan bij de laatstgenoemde ontginning.

Molens langs de Gouwe

In de eerste eeuwen na de ontginning kon in het veengebied rond Gouda rechtstreeks op de rivier worden afgewaterd, doordat het veen hoger lag dan het (laag)waterpeil in de rivieren. Door de inklinking van het veen, die door de ontwatering en oxidatie van het veen werd veroorzaakt, werd deze natuurlijke afwatering steeds moeilijker. De polders kwamen op den duur lager te liggen dan de rivieren. Om te kunnen blijven afwateren werden in eerste instantie weteringen gegraven, die bij eb op de Hollandsche IJssel afwaterden. Eén van de eerste voorbeelden van een dergelijk wetering is de Waddinxveense wetering, die werd aangelegd in 1340, om de polders van het noordelijker gelegen Waddinxveen te ontwateren.¹⁰ Het watertje ten westen van de onderzoeklocatie is een restant van deze wetering (zie afbeelding 3 en 4).

⁶ Van Dasselaar 2006.

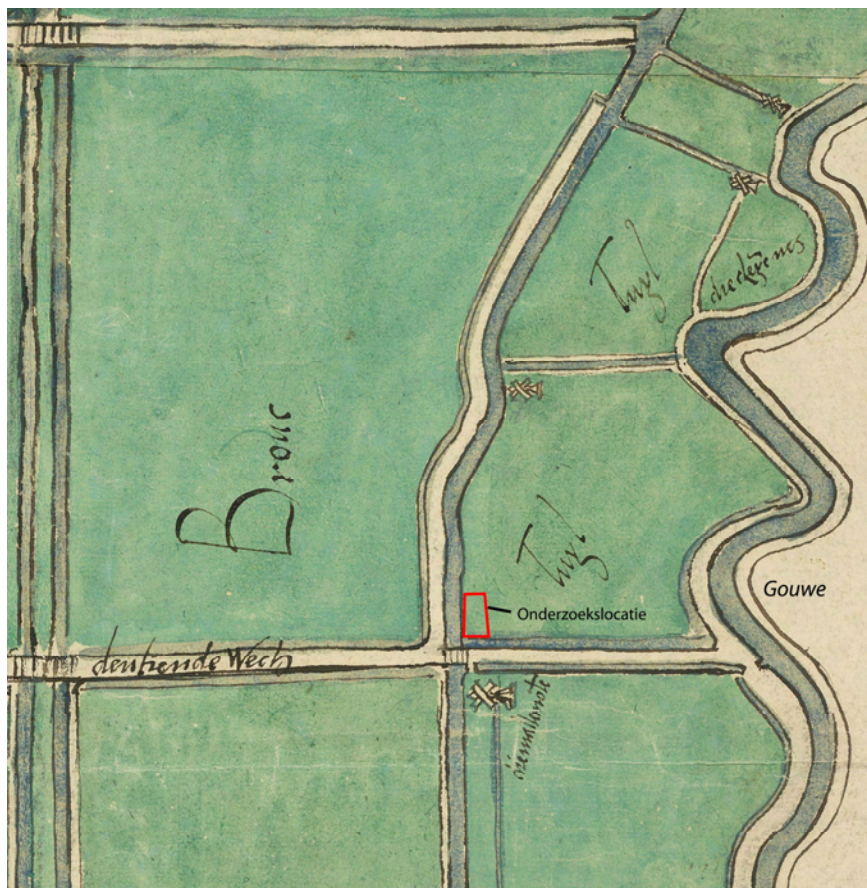
⁷ Van Dasselaar 1997, 22.

⁸ Geselschap 1972, 17.

⁹ Van Dasselaar 1997, 38.

¹⁰ Van der Linden 1977, 143.

De verzanding van de Hollandsche IJssel verminderde echter de directe afwateringsmogelijkheden op de IJssel.¹¹

Afb. 3: Kaart Schieland met projectie onderzoekslocatie, ca.1550-1570 (bron: Rijksarchief, collectie Hingman, inv.nr 2428, geraadpleegd op www.gahetna.nl).

Vanaf het begin van de 15^e eeuw werd in Holland de molen geïntroduceerd als hulpmiddel bij de afwatering, naar de inmiddels hoger gelegen rivieren. Vermoedelijk betrof het in alle gevallen (water)wipmolens. In het Zuid-Hollandse rivierengebied was de wipmolen het meest gangbare molentype. Dit type houten molen kon geheel gedraaid worden en het scheprad bevond zich buiten de molen.¹² Langs de Waddinxveense wetering zijn enkele molens gesitueerd op plaatsen waar de wetering de Gouwe dicht nadert. Afbeelding 3 toont de situatie aan het einde van de 16^e eeuw. Een aantal van de molens langs de Gouwe wordt in schriftelijke bronnen genoemd. Van de oudste molens is het echter moeilijk om op grond van de bronnen vast te stellen welke molens bedoeld worden. Al omstreeks 1490 worden door de polders van Zuid-Waddinxveen en Broek, Thuyt, Grote Nesse en Korte Akkeren twee watermolens aangelegd aan de Waddinxveense wetering.¹³ Uit de omschrijving van de gebieden blijkt dat één molen noordelijk en één zuidelijk langs dit deel van de Gouwe gelegen moet hebben. In 1530 krijgt ook Moordrecht van Keizer Karel toestemming om twee molens aan de Goudkade te bouwen, om daarmee uit te wateren op de Gouwe.¹⁴ Eén van de Moordrechtse molens uit 1530 is in ieder geval de Mallemolen, die aan de Moordrechtse Tiendweg is gelegen. Omstreeks het jaar 1800 is deze (vermoedelijk houten) molen vervangen door een stenen molen.

¹¹ Van de Ven 2003, 126.

¹² Van de Ven 2003, 122.

¹³ Geselschap 1965, 214-215. Drie archiefstukken (224,228 en 229) betreffende de aanleg van twee watermolens tussen 1490-1492.

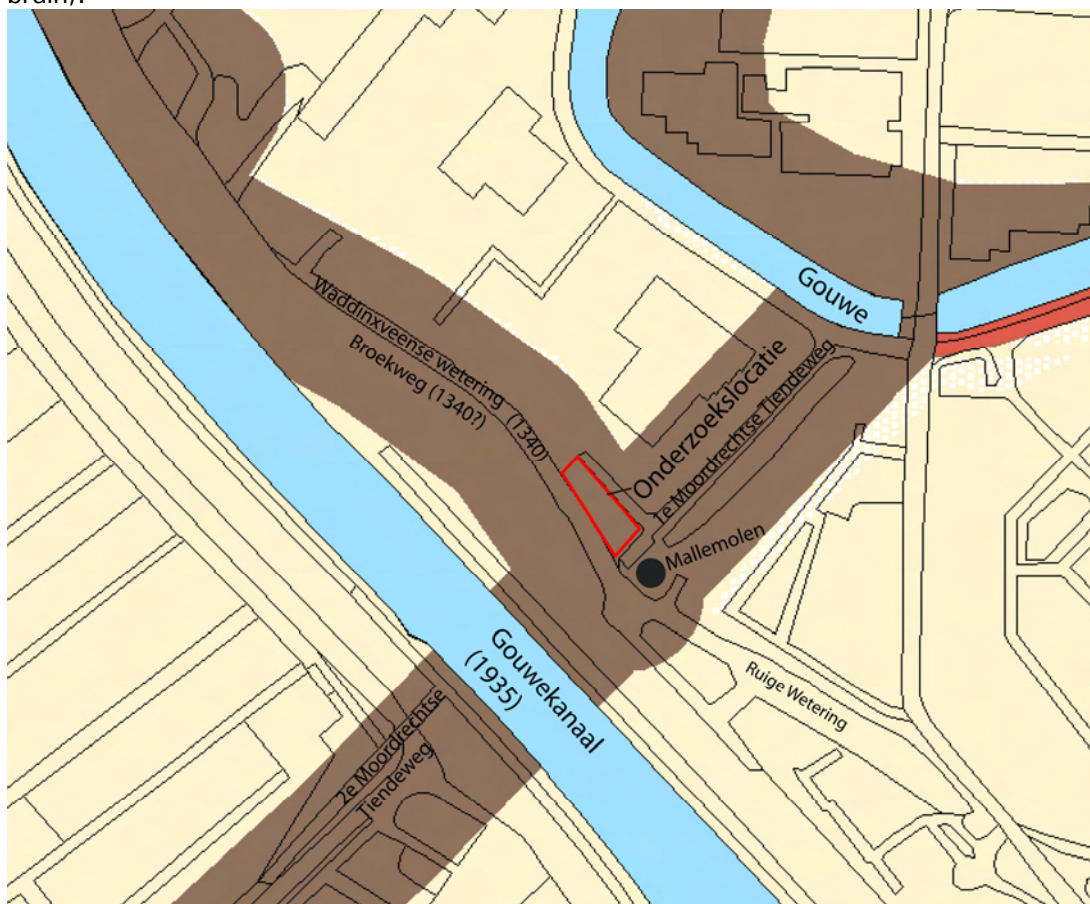
¹⁴ Geselschap 1965, 229-230, archiefstuk 310.

De Mallemolen is een Rijksmonument (nr. 527660) en is in 2009 gerestaureerd, waarbij een nieuwe kap en wieken werden geplaatst, funderingsherstel werd gepleegd en de oorspronkelijke waterlopen weer werden opengegraven.¹⁵

Op oude kaarten is de huidige onderzoekslocatie, ten noorden van de Mallemolen, onbebouwd weiland (o.a. Van Deventer 1562, Van Berckenrode 1611/1615, Dou 1647/1684, kadastrale kaart 1832).¹⁶ In de jaren '70 van de 20^e eeuw is het huidige bedrijfsterrein aangelegd, beginnend aan de oostzijde langs de Gouwe (Goudkade). De bebouwing aan de Eerste Moordrechtse Tiendeweg is daarna langzamerhand gebouwd, waarna de huidige onderzoekslocatie in de loop van de jaren '90 ook in gebruik genomen is als woonwagendstandplaats. Volgens meerdere oudere bewoners was dit deel langs de Waddinxveense wetering een laaggelegen terrein, dat sterk is opgehoogd.¹⁷

Specifieke archeologische verwachting

Op de archeologische beleidskaart van de Gemeente Gouda heeft de onderzoekslocatie een hoge verwachting. De locatie ligt op de kruising van de stroken met een hoge verwachting langs de Moordrechtse Tiendeweg en de Broekweg/ Waddinxveense Wetering (afbeelding 4, in bruin).

Afb. 4: uitsnede archeologische beleidskaart Gouda, met aanvulling straatnamen en waterpartijen.

¹⁵ Zie Van Dasselaar 2009 voor de resultaten van de Archeologische begeleiding bij de werkzaamheden.

¹⁶ Zie geraadpleegde bronnen.

¹⁷ Dit werd tijdens de uitvoering van het veldwerk vernomen van de bewoners.

Verwachte bodemopbouw en archeologie vóór de late middeleeuwen

Vanwege de ligging in het veengebied wordt als natuurlijke ondergrond (broek)veen verwacht (Formatie van Nieuwkoop, Hollandveen Laagpakket), met als toplaag een maximaal circa 0,5 m dikke laag klei (kom- en oeverafzettingen van de Formatie van Echteld). Eventuele vondsten en sporen uit de Romeinse tijd bevinden zich in Gouda in de top van het Hollandveen en in de onderste niveaus van de kleiafzettingen van de IJssel, Gouwe en Oude Gouwe. Vanwege de afstand tot de Gouwe is de verwachting voor vondsten of sporen uit de Romeinse tijd laag. Ook voor vondsten of sporen uit de vroege middeleeuwen is de verwachting laag. Voor archeologische resten uit de vroege middeleeuwen zijn in de omgeving van Gouda nog geen aanwijzingen.

Ontginningsperiode van het veengebied (volle middeleeuwen, ca. 11^e/12^e eeuw)

Vanaf de 11^e/12^e eeuw werd het veengebied waarin de onderzoekslocatie gelegen is ontgonnen. Loodrecht op de Gouwe werden sloten gegraven waardoor het veen werd ontwaterd en als landbouwgrond in gebruik werd genomen. De Moordrechtse Tiendeweg is een van de oudste wegen ('ontginningsassen') uit het gebied, dus langs de weg geldt een hoge kans op het aantreffen van bebouwingsresten. Typische archeologische resten voor deze periode zijn boerderijen op terpachtige verhogingen, die te herkennen zijn aan een afwisseling van ophooglagen en cultuurlagen/ vloerniveaus, met archeologische indicatoren als bot, leem, houtskool en metaal. Te verwachten aardewerktypes uit deze periode zijn o.a. kogelpot, Pingsdorf, Paffrath en Andenne. De conservering van organische materialen (o.a. hout, bot en leer) en botanisch materiaal zal in het algemeen hoog zijn, vanwege de hoge grondwaterstand. Het vondstenspectrum kan verder bestaan uit (keramisch) bouwmateriaal, natuursteen, hout, metaal, glas, organisch materiaal en paleo-ecologische resten. Naar verwachting bevindt dit niveau zich net boven de natuurlijke veenpakket met kleiafzetting.

Late middeleeuwen en Nieuwe tijd

Hoewel daar op grond van de oude kaarten geen aanwijzingen voor zijn, zou er op de onderzoekslocatie ook in de late middeleeuwen en Nieuwe tijd bebouwing kunnen hebben bestaan. Vanaf ca. 1530 stond direct ten zuiden van de onderzoeklocatie de Mallemolen, eerst als houten wipwatermolen en vanaf het jaar 1800 als stenen poldermolen. Voor bebouwingsresten uit deze periode geldt op de onderzoekslocatie zelf een lage tot middelhoge verwachting.

In de omgeving van de Goudse binnenstad worden vaak stortplaatsen van stadsafval aangetroffen, die werden aangebracht om sloten te dempen, of ter bemesting of grondverbetering van akkerpercelen. Vanaf circa de 17^e eeuw kunnen tussen deze storten ook afvalproducten of volledige storten van de Goudse pottenbakkers- of kleiindustrie. Met name langs de oeverzijde van de voormalige Waddinxveense weterring zouden dit soort vondsten kunnen worden gedaan (ter versteviging van de oever). Er geldt voor de gehele locatie een middelhoge tot hoge verwachting op het aantreffen ervan.

3 INVENTARISEREND VELDONDERZOEK

3.1 Doel van het onderzoek

Voor het inventariserend veldonderzoek is een boorplan opgesteld, waarvoor door de gemeente Gouda, onderzoeksdoelen en -vragen zijn geformuleerd. De boringen zijn bedoeld om de archeologische verwachting te toetsen.¹⁸ Het booronderzoek moet in algemene zin inzicht geven in:

- bodemopbouw/geologie in het plangebied
- recente verstoringen
- aanwezigheid en diepteligging van eventuele archeologische waarden
- aard, karakter, omvang, datering, gaafheid, conservering en relatieve kwaliteit van aangetroffen archeologische waarden

Deze onderzoeksdoelen worden in par. 3.3 behandeld. In par. 3.4 worden de meer specifieke onderzoeksvragen beantwoord.

3.2 Onderzoeksopzet

Het onderzoek voldoet aan de normen en richtlijnen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA) van het College voor de Archeologische Kwaliteit (CvAK). Tevens voldoet het onderzoek aan de specifiek voor deze locatie opgestelde richtlijnen.¹⁹ Er zijn negen milieukundige boringen uitgevoerd, waarvan er drie zijn doorgezet tot 3,0 à 5,0 m-mv voor zowel archeologisch als milieukundig onderzoek.²⁰ Zie bijlage 1 voor de locaties van de boringen.

Afbeelding 5a: overzicht van de locatie.

Afb. 5b: uitvoering B006 met omwonenden.

De minimale boordiepte van de archeologische boringen bedroeg ca. 3 m –mv (B005) en de maximale boordiepte ca. 5,0 m –mv (B006). Alle boringen zijn tot 2 m –mv uitgevoerd met een Edelmanboor met een diameter van 7 cm. Onder dat niveau is gewerkt met een guts met een diameter van 3 cm en in B006 ook met een zuigerbuis. De boringen zijn in het veld beschreven. De boorstaten zijn opgenomen als bijlage 2.

¹⁸ Groenendijk 2014.

¹⁹ Groenendijk 2014.

²⁰ Vanwege de uitvoering van tussenliggende milieuboringen zijn de archeologische boringen B001, B005, en B006 genummerd.

3.3 Resultaten

Bodemopbouw en archeologie

De natuurlijke veenlaag, welke op grond van het bureauonderzoek werd verwacht is niet aangetroffen. Tot de geboorde einddiepte van ca. 3 à 5,0 m –mv, is in de boringen alleen recent opgebracht materiaal aangetroffen (klei en zand). Tot deze diepte zijn dus ook geen archeologische resten aangetroffen.

3.4 Beantwoording onderzoeksvragen booronderzoek

Naast de algemene onderzoeksdoelen is voor het onderzoek een aantal specifieke onderzoeksvragen gesteld:²¹

- *Hoe ziet de natuurlijke bodemopbouw in het plangebied er uit?*
- *Wat is de diepte van het diepste archeologische niveau?*
- *Wat is de dikte van het totale archeologische pakket (dus alles boven de natuurlijke ondergrond)?*
- *Is er sprake van meerdere niveaus en zo ja, valt er een datering aan de afzonderlijke niveaus te geven?*
- *Welk karakter hebben de onderscheiden niveaus?*
- *Is er sprake van een vindplaats?*
- *Zo ja: wat is (globaal) de omvang en begrenzing van de vindplaats?*
- *Wat is de aard, karakter, datering, gaafheid, conservering en relatieve kwaliteit van aangetroffen archeologische waarden?*
- *Betreft het een behoudenswaardige vindplaats?*

Vanwege het feit dat de oorspronkelijke bodem niet bereikt is, kunnen de onderzoeksvragen niet beantwoord worden. In het algemeen kan gesteld worden dat eventuele archeologische resten zich dieper bevinden dan tenminste 3,0 tot 5,0 m onder het maaiveld.

---

²¹ Groenendijk 2014.

4 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

4.1 Conclusies

Naar aanleiding van de geplande verkoop van het perceel om er onderheide woonwagend- plaatsen op te bouwen, is door ArcheoMedia BV een (beperkt) bureauonderzoek en archeologisch booronderzoek uitgevoerd voor de locatie Eerste Moordrechtse Tiendeweg 1 te Gouda.

Uit het bureauonderzoek bleek dat voor de onderzoekslocatie een hoge verwachting bestaat op de aanwezigheid van vondsten en sporen uit de ontginningsperiode van het veen (volle middeleeuwen, circa 11^e-12^e eeuw). Deze verwachting is er vanwege de ligging aan een de voormalige Moordrechtse Tiendeweg, een zogenaamde ontginningsas. Voor archeologische resten uit de late middeleeuwen en Nieuwe Tijd (13e-20e eeuw) geldt een lage tot middelhoge verwachting.

Uit het booronderzoek blijkt dat de locatie in het verleden sterk is opgehoogd met zand en klei, waardoor het oorspronkelijke maaiveld en de eventueel daaronder gelegen archeologische resten zich ten minste op een diepte van 4 à 5 m onder het huidige maaiveld bevinden.

4.2 Aanbevelingen

Op basis van de onderzoeksresultaten van het bureauonderzoek en het verkennende booronderzoek wordt een archeologisch vervolgonderzoek niet noodzakelijk geacht. Met betrekking tot deze aanbeveling dient contact te worden opgenomen met de bevoegde overheid.

GERAADPLEEGDE BRONNEN EN LITERATUUR

- Akkerman, C., B. van den Berg *et al.*, Het geheim van Bloemendaal, *Jaarboek 1995/1996 van de Archeologische Vereniging Gouda*, Gouda.
- Bicker Caarten, A. 1990, *Middeleeuwse watermolens in Hollands polderland, 1407/'08 – rondom 1500*, Wormerveer.
- Van Berckenrode, Floris Balthasar, 1611, *kaart van Schieland*.
- Van Berckenrode, Floris Balthasar, 1615, *kaart van Rijnland*.
- Dasselaar, M. van, 2006, *Archeologisch onderzoek Stoofkade, camping Elzenhof te Gouda*, ArcheoMedia rapport A05-611-R/ A06-018-O, Capelle aan den IJssel.
- Dasselaar, M. van, 2009, *Archeologisch onderzoek bij de restauratie van de Mallemolen te Gouda*, ArcheoMedia rapport A09-070-N, Capelle aan den IJssel.
- Dasselaar, M. van, en M.W.A. de Koning, 2005, *Archeologische opgraving (onder beperkende omstandigheden) en Archeologische Begeleiding bij de aanleg van riolering aan de Gouderaksedijk te Gouda*, ArcheoMedia rapport A04-348-R, Capelle aan den IJssel.
- Deventer, J. van, ca.1562, Aftekening van de minuut van Gouda, in: C. Koeman en J.C. Visser 1992: *De stadsplattegronden van Jacob van Deventer*, Map 1, Nederland, Zuid-Holland, krt 7a (facsimile), Robas BV, Landsmeer.
- Dou, Johannes, 1647/1684, *kaart van Rijnland*.
- Geselschap, J.E.J., 1965, *Inventaris van het oud-archief van Gouda*, Gouda.
- Geselschap, J.E.J., 1968, *Hoe de ambachten Broek, Thuyl en t Weegje, en Broekhuizen ontstonden*, in Zuid-Holland, orgaan van de historische vereniging voor Zuid-Holland, Den Haag.
- Geselschap, J.E.J., 1972, *De ruimtelijke ontwikkeling van Gouda (tot 1903)*, in: Scheygrond e.a., *Gouda 1272-1972*, Gouda.
- Gouw, J.L. van der, 1987, *De landscheidingen tussen Delfland, Rijnland en Schieland*, Hilversum.
- Groenendijk, M.J., 2011, *Archeologische Basiskaart Gouda*, Gouda.
- Groenendijk, M.J., 2014, *onderzoeksvragen bij archeologisch booronderzoek Eerste Moordrechtse Tiendeweg*, email 20-02-2014, Gouda.
- Habermehl, N.D.B. en R.F. Wybrands 2002, *Kadastrale atlas Zuid-Holland, 1832, deel 16, Gouda*, Alphen a/d Rijn.
- Hesselink-Duursma, C.W. en R.F. Wybrands, 1999, *Kadastrale atlas Zuid-Holland 1832, deel 9 Waddinxveen*, Alphen aan den Rijn.
- Kok, R.S., 1999, *Wonen op het veen, archeologisch en ecologisch onderzoek van een twaalfde eeuwse boerderij in de Oostpolder te Gouda*, Gouda.
- Kok, R.S., 2004, *Achter de Limes. Romeinse vondsten uit Gouda en omgeving*, in: Tidinge van die Gouda jaargang 22, 48-63.
- Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA), versie 3.3, januari 2014, Gouda.
- Linden, H. van der, 1977, *Een nieuwe publieksrechtelijk fenomeen in de veertiende eeuw, de rijnlandse polder*, in: Van den Brink e.a. (red). *Samenwinninghe*, Zwolle.
- Ven, G.P. van de, 2003, *Leefbaar laagland*, Utrecht.
- Ven, G.P. van de, 1988, *De uitwatering van de landstreek tussen Oude Rijn en Hollandse IJssel tot 1850*, in: Giebels (red.), *Waterbeweging rond Gouda van ca. 1100 tot heden : geschiedenis van Rijnlands waterstaat tussen IJssel en Gouwe*, Leiden.

BEGRIPPEN EN AFKORTINGEN

AMK	Archeologische MonumentenKaart. Een kaart waarop vastgestelde archeologische monumenten zijn vermeld.
Archeologische indicator/indicatie	Indicatief archeologisch materiaal, zoals houtskool, verbrande leem, aardewerk en bot, dat bij (boor)onderzoek een aanwijzing kan zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van een archeologische vindplaats (definitie KNA).
ARCHIS	Archeologisch InformatieSysteem. Een archeologische database van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) waarin alle onderzoeks- en vondstmeldingen in Nederland geregistreerd staan.
Bevoegde overheid	De overheid, die het selectiebesluit neemt, het Programma van Eisen laat opstellen en goedkeuring verleent aan een eventueel ontwerp (definitie KNA).
CHS	Cultuurhistorisch HoofdStructuur. Een verzameling van overzichtskaarten van archeologische, geologische, historische en landschappelijke waarden voor verscheidene regio's in Nederland.
Complex	Een uit meerdere met elkaar in ruimte, tijd en functioneel opzicht samenhangende structuren en/of individuele sporen (definitie KNA).
Cultuurlaag	Een licht tot sterk humeuze oude bewoningslaag of afvallaag, ontstaan door menselijke activiteit, met archeologische indicatoren.
CCvD Archeologie	Centraal College van Deskundigen Archeologie.
DGPS	Differential Global Positioning System. Meetapparatuur die via satellieten de exacte coördinaten van een locatie inmeet.
<i>Ex situ</i>	buiten de context van de vindplaats.
(Grond)spoor	een ruimtelijk duidelijk begrensbaar verschijnsel ontstaan door menselijke activiteit (bijvoorbeeld een paalkuil, lijksilhouet of muur) of natuurlijke oorsprong (bijvoorbeeld een boomval). Binnen een spoor kunnen verschillende, duidelijk te onderscheiden eenheden voorkomen (definitie KNA).
IKAW	Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden. Een op geologische structuren gebaseerde kaart van archeologische waarden.
<i>In situ</i>	ter plekke of binnen de context van de vindplaats.
KNA	Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie.
m -mv	meter onder het maaiveld.
m -NAP	meter onder Normaal Amsterdams Peil: (officieel peilmerk).
PvE	Programma van Eisen, goedgekeurd door de bevoegde overheid en de basis van archeologisch onderzoek. Het geeft de probleemstelling en de doelen van de te verrichten werkzaamheden van de vindplaats aan en formuleert de daaruit af te leiden eisen aan het uit te voeren werk.
RCE	Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed

OVERZICHT VAN GEOLOGISCHE EN ARCHEOLOGISCHE PERIODEN

Archeologische en historische periodisering		Indeling in jaren C14 jaren BP		Geologische tijdsindeling	Pollenzones	Westland Formatie Standaardindeling		Nieuwe nomenclatuur		
						kustgebied	rivieren-gebied	kustgebied		rivieren-gebied
Nieuwe tijd		1950	0	Subatlanticum	Vb 2	Duinkerke III (800-heden)	Tiel III	Laagpakket van Walcheren	Formatie van Naaldwijk	Formatie van Echteld
Middeleeuwen	Late Middel-eeuwen	1000	-1000		+ 700					
	Karolingisch Merovingisch				Vb 1	Duinkerke II (250-600)	Tiel II			
Romeinse tijd		0	-2000		0	Duinkerke I (500-200)	Tiel I	Hollandveen Laagpakket	Formatie van Nieuwkoop	
IJzertijd				Va						
Bronstijd		1000	-3000	Subboreaal	- 900	Duinkerke 0 (1500-1000)	Tiel 0	Laagpakket van Wormer	Formatie van Naaldwijk	
Neolithicum		2000	-4000		IVb ca. -1500					
		3000	-5000		IVa	Calais IV (2700-1800)	Gorkum IV			
Mesolithicum		4000	-6000	Atlantisch	- 3000	Calais III (3300-2700)	Gorkum III	Basisveen Laag	Formatie van Nieuwkoop	
		5000	-7000		III	Calais II (4300-3300)	Gorkum II			
		6000	-8000			Calais I (6000-4300)	Gorkum I			
		7000	-9000							
Paleolithicum		8000	-10000	Praeboreaal	I					

Bron: Toelichting bij de Geologische Kaart van Nederland (Rijks Geologische Dienst, Haarlem 1997)

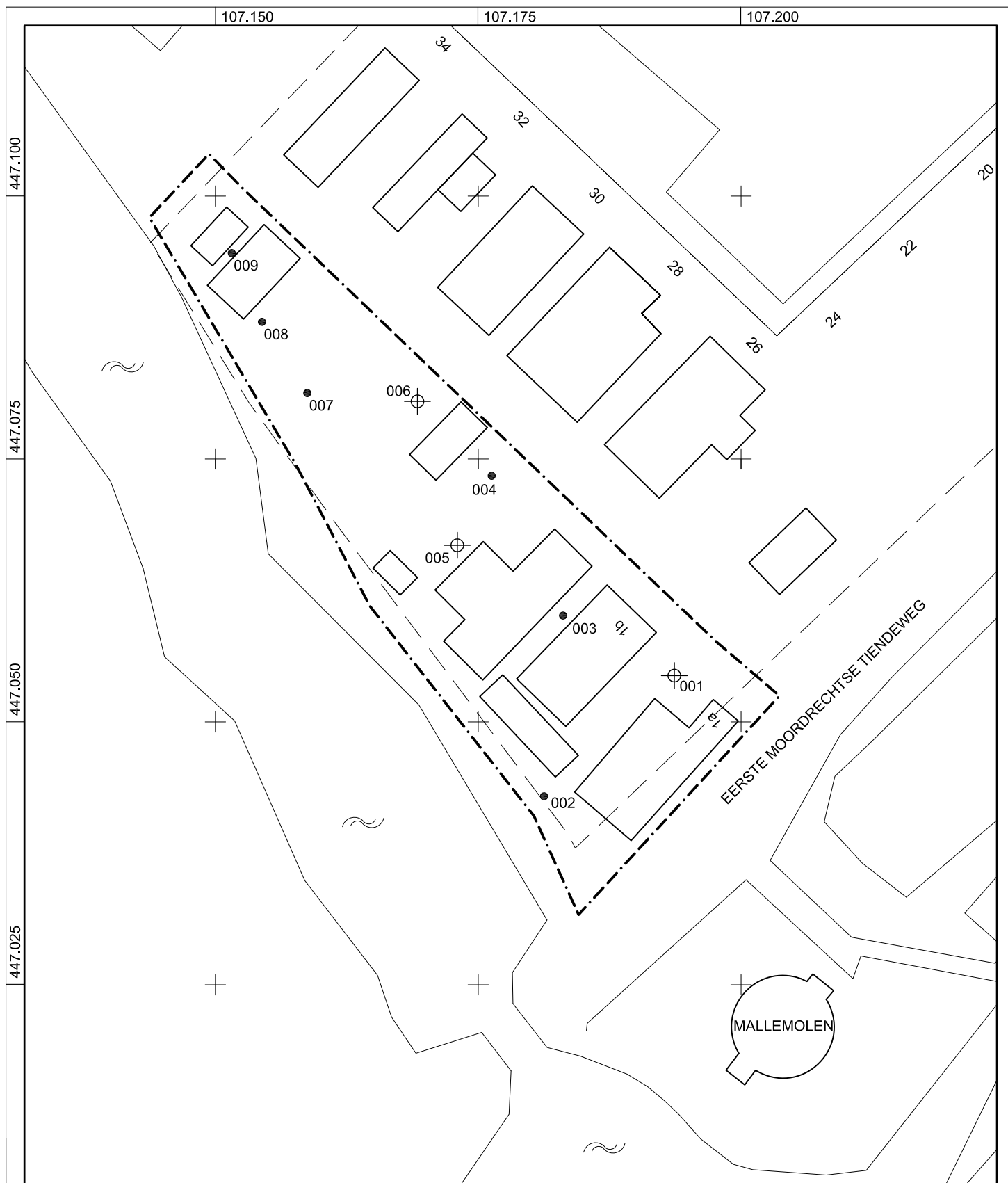
Bron: Mulder e.a. 2003: *De Ondergrond van Nederland* (NITG/ TNO).

Bron: Toelichting bij de Geologische Kaart van Nederland (Rijks Geologische Dienst, Haarlem 1997)

Bron: Mulder e.a. 2003: *De Ondergrond van Nederland* (NITG/ TNO).

BIJLAGE 1

Boorpuntenkaart

legenda

- onderzoekslocatie
- perceelsgrens
- 003 boorpunt archeologie (en milieu)
- 06 boorpunt milieu

Eerste Moordrechtse Tiendeweg

Gouda		Overzicht Boorpunten	
Opdrachtnr.	A14-030-I	Datum	maart 2014
Schaal	1:500	Formaat	A4
Getekend	at	Bijlage	2

0 m.

 25

ArcheoMedia

BIJLAGE 2

Boorstaten

LEGENDA (CONFORM NEN 5104)

GRIND

	GRIND, SILTIG
	GRIND, ZWAK ZANDIG
	GRIND, MATIG ZANDIG
	GRIND, STERK ZANDIG
	GRIND, UITERST ZANDIG

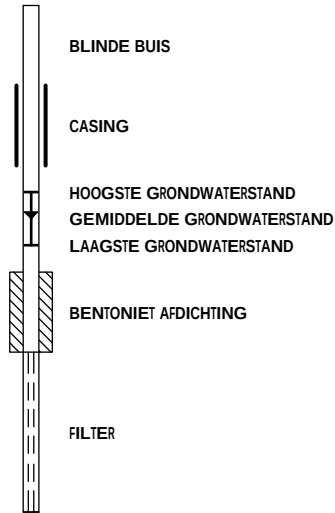
ZAND

	ZAND, KLEIIG
	ZAND, ZWAK SILTIG
	ZAND, MATIG SILTIG
	ZAND, STERK SILTIG
	ZAND, UITERST SILTIG

VEEN

	VEEN, MINERAALARM
	VEEN, ZWAK KLEIIG
	VEEN, STERK KLEIIG
	VEEN, ZWAK ZANDIG
	VEEN, STERK ZANDIG

PEILBUIS

KLEI

	KLEI, ZWAK SILTIG
	KLEI, MATIG SILTIG
	KLEI, STERK SILTIG
	KLEI, UITERST SILTIG
	KLEI, ZWAK ZANDIG
	KLEI, MATIG ZANDIG
	KLEI, STERK ZANDIG

LEEM

	LEEM, ZWAK ZANDIG
	LEEM, STERK ZANDIG

OVERIGE TOEVOEGINGEN

	ZWAK HUMEUS
	MATIG HUMEUS
	STERK HUMEUS
	ZWAK GRINDIG
	MATIG GRINDIG
	STERK GRINDIG

GEUR

	GEEN GEUR
	ZWAKKE GEUR
	MATIGE GEUR
	STERKE GEUR
	UITERSTE GEUR

OLIE

	GEEN OLIE-WATER REACTIE
	ZWAKKE OLIE-WATER REACTIE
	MATIGE OLIE-WATER REACTIE
	STERKE OLIE-WATER REACTIE
	UITERSTE OLIE-WATER REACTIE

P.I.D.-WAARDE

	>0
	>1
	>10
	>100
	>1000
	>10000

MONSTERS

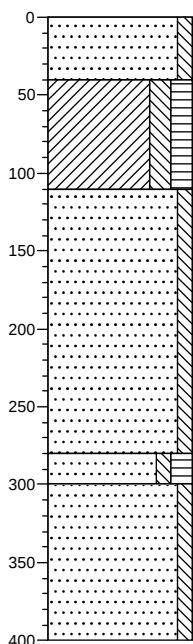
	GEROERD MONSTER
	ONGEROERD MONSTER

OVERIG

	BIJZONDER BESTANDDEEL
	GEMIDDELD HOOGSTE GRONDWATERSTAND
	GRONDWATERSTAND
	GEMIDDELD LAAGSTE GRONDWATERSTAND

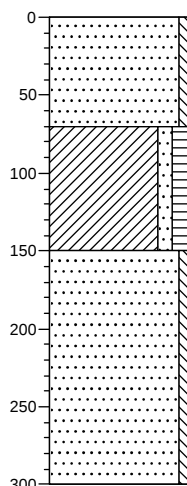
	SLIB
	WATER

BORING: 001

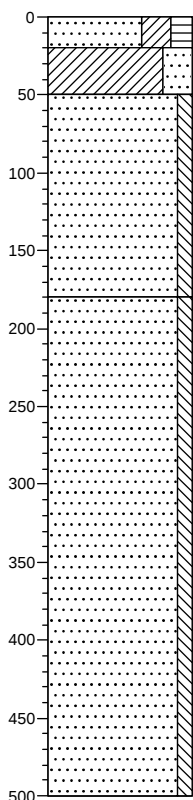
- ▲ ZAND, UITERST FIJN, ZWAK SILTIG, ZWAK
PUINHOUDEND, GRIJSBRUIN
- KLEI, MATIG SILTIG, MATIG HUMEUS, ZWAK
PUINHOUDEND, DONKERGRIJS
- ▲ ZAND, UITERST FIJN, ZWAK SILTIG, BRUINGRIJS,
GROF OPHOOGZAND
- ZAND, UITERST FIJN, ZWAK SILTIG, MATIG
HUMEUS, DONKERGRIJS
- ZAND, UITERST FIJN, ZWAK SILTIG, GRIJS

BORING: 005

- ▲ ZAND, UITERST FIJN, ZWAK SILTIG, ZWAK
HOUTHOUDEND, BRUINGEEL, BOOMWORTELS
- KLEI, ZWAK ZANDIG, MATIG HUMEUS, ZWAK
PUINHOUDEND, DONKERGRIJS
- ▲ ZAND, UITERST FIJN, ZWAK SILTIG, ZWAK
SCHELPHOUDEND, GRIJS

BORING: 006

- ▲ ZAND, UITERST FIJN, KLEIÏG, MATIG HUMEUS,
GRIJSBRUIN
- KLEI, STERK ZANDIG, ZWAK PUINHOUDEND,
GRIJSBRUIN
- ZAND, UITERST FIJN, ZWAK SILTIG, GEEIGRIJS
- ZAND, UITERST FIJN, ZWAK SILTIG, GRIJS, MET
ZVIGERBUIJS EN GUTS